

سومین روز بزرگداشت مفسر کبیر، علامه طباطبائی(ره)

نشست اساتید مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) جمعه شب به مناسبت سی و ششمین سالگرد ارتحال علامه طباطبائی و با حضور اساتید و جمع کثیری از پژوهشگران این مؤسسه در دارالقرآن علامه طباطبائی برگزار شد.

نشست اساتید مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) جمعه شب به مناسبت سی و ششمین سالگرد ارتحال علامه طباطبائی و با حضور اساتید و جمع کثیری از پژوهشگران این مؤسسه در دارالقرآن علامه طباطبائی برگزار شد. بر اساس این گزارش، در این برنامه آیات عباس کعبی، غلامرضا فیاضی، محمود رجبی، کاظم صدیقی حضور داشتند و آیت الله محمد تقی مصباح یزدی رئیس مؤسسه امام خمینی(ره) به عنوان سخنران اصلی به سخنرانی و تبیین خدمات بی بدیل علامه طباطبائی به حوزه علمیه، عالم تشیع و جهان تشیع پرداخت.

* گزارشی از سخنان آیت الله محمود رجبی

در ابتدای این نشست، آیت الله محمود رجبی با بیان این که بزرگداشت مردان الهی ریشه در آیات الهی دارد گفت: اگر می‌خواهیم بزرگداشت و نکوداشت داشته باشیم شاخص باید ارتباط اشخاص با خداوند باشد. وی ادامه داد: جنبه‌های الگوئی مردان خدا باید یادآوری شود، قرآن می‌فرماید اگر تأکید می‌شود که یاد مردان خدا زنده نگه داشته شوند برای این است که این‌ها می‌توانند الگو باشند، وقتی قرآن از پیامبر الهی یاد می‌کند می‌فرماید جنبه الگوئی دارد و انسان‌ها باید در این مسیر حرکت کنند.

آیت الله رجبی با بیان این که بزرگداشت شخصیت‌هایی همانند علامه طباطبائی برای الگو و درس گرفتن از ویژگی‌ها و زندگی ایشان است، ابراز داشت: ویژگی شاخص و محوری که علامه طباطبائی و آثار ایشان را ماندگار کرده عبودیت ایشان است. استاد حوزه علمیه ویژگی دیگر علامه را استفاده بهینه و حداکثری از وقت دانست و گفت: آن تلاش و استفاده از وقت و اخلاص جامعیت را برای ایشان به وجود می‌آورد، علامه در انواع علوم دینی و غیر دینی جامعیت داشتند و در مسیر علمی، تربیت شاگردان برجسته، تولید فکر، نوآوری و ترویج اندیشه بسیر تلاش کردند و مؤثر بودند.

وی ادامه داد: آیت الله مصباح می‌فرمودند «قبل از این که حضرت امام نهضت را شروع کنند مرحوم علامه طباطبائی بحث ولایت و حکومت را مطرح کردند و مقاله نوشتند، کاری که حضرت امام در بعد سیاسی و اجتماعی برای اسلام و جامعه انجام دادند مرحوم علامه در بعد فرهنگی و علمی انجام دادند؛ تصور کنید که اگر علامه طباطبائی در حوزه نبود و این مباحث را مطرح نکرده بودند الان حوزه در چه وضعیتی قرار داشت».

* گزارشی از سخنان آیت الله کاظم صدیقی

در ادامه آیت الله کاظم صدیقی امام جمعه موقت تهران عنوان کرد: قرآن تجلی اعظم حق تعالی و آیین قدرت خداوند است، معرفت حق زدودن حجاب‌ها و عبور از موانع لازم دارد که بزرگترین مانع خود انسان است، گذشته از خود داروئی جز محبت ندارد؛ این که علامه طباطبائی در ماه رمضان و در حرم کریمه اهل بیت(ع) می‌ماند تا وقت افطار که شبکه‌های ضریح را به عنوان افطاری بمکد و بیوسد باید عینیت قرآن باشد و بوی قرآن بدهد.

آیت الله صدیقی خاطر نشان کرد: بزرگانی همانند حضرت علامه آیت الله مصباح، علامه آیت الله جوادی آملی و آیت الله انصاری شیرازی از اساتید ما بودند و همه وجه مشترکی داشتند که در برابر علامه طباطبائی خضوع و تواضع با همه وجود داشتند، وقتی اسم علامه را می‌بردند و مطلبی از ایشان نقل می‌کردند یک احترام خاصی در وجود آن‌ها لمس می‌شد.

وی اضافه کرد: مفسر، حکیم، متکلم، محدث و ریاضی دان در طول تاریخ بسیار داریم که مرحوم علامه در همه آن‌ها شاخص بود، جامع غیب و شهود بود؛ اما این که المیزان علامه طباطبائی میزان شد، رفتار شاخص و الگو شد و شاگردانش احیاگر انقلاب و تشیع شدند و هر یک سفره‌ای پهن کردند و سازنده و نور افشان شدند به دلیل عشقی بود که علامه داشت.

آیت الله صدیقی با بیان این که علامه واقعا ذوب در خداوند و معارف الهی بود، گفت: علامه طباطبائی عید بود و چون عید بود مالک نشد، ایشان از طریق اهل بیت(ع) به مرحله عشق رسیده بودند، عملکرد ایشان هم عملکرد یک مرجع تقلید نبود.

وی افزود: بنده از مرحوم آیت الله بهجت شنیدم که آقای طباطبائی از نظر فقهی کم از آقای خوئی نداشت، ایشان خود را وقف

قرآن کریم کرد و هیچ گاه به دنبال این نبود که خودی نشان دهد، بلکه خدا نما بوده و اراده اش در این مسیر قرار داشت.

* گزارشی از سخنان آیت الله مصباح یزدی

در خاتمه نیز آیت الله مصباح یزدی با اشاره به نقش علامه طباطبائی در حوزه، تشیع و اسلام افزود: آنچه که مهم به شمار می‌رود باید ببینیم که خداوند به وسیله ایشان چه نعمتهائی به ما داد تا قدر نعمت‌ها را بدانیم و شکر آن را به جا بیاوریم، این یک وظیفه اخلاقی و اسلامی است که قدر این افراد را بدانیم و شکرش را به جا بیاوریم، یکی از مصادیق شکر این است که یاد بزرگان را گرمی بداریم و برای روح آن‌ها طلب مغفرت و مقامات عالی کنیم.

آیت الله مصباح یزدی با بیان این که بدانیم که ایشان چه برکتی برای جامعه، حوزه و اسلام داشتند، اظهار داشت: باید بدانیم تا راه را ادامه بدهیم و از رهنمودهای ایشان استفاده کنیم تا بتوانیم از نقشی همانند آنان ایفا کنیم.

وی اضافه کرد: گاهی بزرگی در فقه، اصول، حدیث و کلام قوی است که غالباً اینگونه نبوده که از ابتدای تحصیل برنامه ریزی کنند که اینگونه شوند یعنی شرایطی پیش آمد و اتفاق افتاد که با استاد یا مرجعی بزرگ برخورد کرده و همان مسیر را ادامه دهد، غالباً این گونه نبوده که فکر کنند در بین علموی که هست کدام را انتخاب کنند و کدام لزوم بیشتری دارد و چگونه برای دیگران برنامه ریزی کند، بنده این ویژگی را در مرحوم علامه طباطبائی سراغ دارم از خود ایشان هم چیزهائی شنیدم.

آیت الله مصباح یزدی با اشاره به قصه‌ای از زندگانی علامه طباطبائی گفت: سال‌ها قبل از پیروزی انقلاب در زمان آیت الله العظمی بروجردی موضوعی در حوزه مطرح شد که کسانی نسبت به فلسفه خوشبین نبودند البته این بیشتر از خارج از حوزه قم و از مشهد و نجف سرچشمه می‌گرفت، نامه‌هائی برای مرحوم آیت الله بروجردی نوشتند که در حوزه قم برخی مطالب خلاف اسلام و خلاف ضروریات دین مطرح می‌شود و شما باید جلوی آن‌ها را بگیرید.

وی افزود: بزرگان و افراد موجهی مرتب تماس می‌گرفتند و درخواست داشتند، بعد بهانه‌ای پیدا کردند روی شخص علامه طباطبائی تکیه کردند، بهانه از اینجا شروع شد که وقتی بحار چاب می‌شد در یکی از جلد هائی که چاپ شد حاشیه بر فرمایشات علامه مجلسی داشتند، این بهانه‌ای شد که می‌گفتند آقای طباطبائی نه تنها اسفار و فلسفه‌های کفری را تدریس می‌کند بلکه به علامه مجلسی توهین می‌کند و به او اشکال می‌گیرد، به اندازه‌ای این مسائل را بزرگ کردند و به مرحوم آقای بروجردی فشار آوردند که شما باید جلوی این را بگیرید و درس ایشان باید گرفته شود.

آیت الله مصباح یزدی با بیان این که از این جای داستان را از خود علامه طباطبائی نقل می‌کنم، اظهار داشت: آیت الله بروجردی مرحوم حاج احمد خادمی را خدمت علامه فرستادند که بگوید من خودم در اصفهان فلسفه خواندم و شاگرد جهانگیرخان بودم و با فلسفه مخالف نیستم اما آن زمان که ما در اصفهان فلسفه می‌خواندیم استاد شاگردان را انتخاب می‌کرد و در حای محدود و معینی درس می‌گفت.

وی ادامه داد: مرحوم آیت الله بروجردی خطاب به علامه می‌فرماید شنیدم که در درس شما خیلی عمومی است و کسانی شرکت می‌کنند که صلاحیت ندارند و شبهه‌هائی از مطالب به ذهنشان می‌ماند که جواب را یاد نمی‌گیرند، اگر صلاح می‌دانید درس را محدود کنید و به کسانی اجازه شرکت دهید که نسبت به استعداد آن‌ها مطمئن هستید و مبتلا به شبهات نمی‌شوند.

عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم با اشاره به نامه علامه طباطبائی به آیت الله ابراز داشت: علامه می‌فرماید برای آقای بروجردی نامه‌ای نوشتم و گفتم از موقعی که از تبریز به قم آمدم مطالعه درباره حوزه و دروس حوزه و مطالعه‌ای درباره نیازهای جامعه کردم، نتیجه مطالعه‌ای که در وضع جامعه کردم و دیدم جامعه خیلی نیاز به معرفت همه جانبه نسبت به اسلام دارد و وظیفه روحانیت است که اسلام را در همه ابعاد شناخته و به مردم معرفی کند، شناخت صحیح اسلام از منابع اسلام است که قرآن، سنت و عقل هستند.

وی ادامه داد: در برخی چیزها فقط عقل کارائی دارد و در اصل وجود خدا نمی‌توان به مسائل دیگر استناد کرد، برای عالم دینی غیر از این که از آن سه منبع باید استفاده کند چیز دیگری لازم است تا بتواند نقش خود را درست در جامعه ایفا کند از این رو باید تهذیب نفس داشته باشد، اگر عالم دینی احکام اسلام را خوب بلد اما دنیا پرست و تابع هوای نفس باشد نمی‌تواند نقش خود را درست ایفا کند بلکه گاهی ضررهائی دارد.

رئیس مؤسسه امام خمینی(ره) با بیان این که چهار رکن در حوزه لازم است، ابراز داشت: باید کاری کنیم که حوزویان و مردم از عقل درست استفاده کنند، همچنین از قرآن و حدیث استفاده کنند، کسانی هم که در حوزه درس می‌خوانند باید مذهب باشند تا مفید بوده و ضربه‌ای از ناحیه آن‌ها به اسلام وارد نشود، علامه می‌فرماید این مطالعه‌ای بود که من داشتم و اگر حوزه می‌خواهد وظیفه خود را به درستی انجام دهد باید این چهار رکن را احیا کند.

وی عنوان کرد: قبل از آمدن آقای طباطبائی در حوزه خبری از درس رسمی قرآن و تفسیر نبود، گاهی در مساجد و محلات کسانی برای اهالی مسجد تفسیر می‌گفتند که درس نبود و حوزه چیزی به نام درس قرآن و تفسیر نبود، دروسی که پایه آن استدلال و برهان عقلی باشد هم نبود، برای تربیت اخلاقی هم هیچ برنامه‌ای وجود نداشت، گوشه و کنار کسانی بودند که جلسات موعظه‌ای داشتند اما برنامه‌ای برای تربیت اخلاقی وجود نداشت.

استاد برجسته حوزه علمیه قم خاطرنشان کرد: از حدیث هم آنچه مربوط به فقه بود استفاده می‌شد و سایر روایات‌ها مطرح نبود، از مجموع چهار رکن یکی آن هم به صورت ناقص وجود داشت، علامه در نامه فرمود من وظیفه خود دانستم ه در توانم آن سه رکن را احیا کنم، از این رو درس فلسفه برای ورزش عقلی، درس تفسیر و یک درس اخلاق گذاشتند.

وی اضافه کرد: درس اخلاق ایشان به دلایلی پس از مدتی تعطیل شد و بزرگانی بودند همانند مرحوم آقای مهدوی کنی و آقای

امامی کاشانی از شاگردان درس اخلاق مرحوم آقای طباطبائی بودند، بعد از تعطیلی ایشان به درس تفسیر و فلسفه چسبید، علامه می‌گوید من این دو درس را به عنوان واجب شرعی متعین تدریس می‌کنم در عین حال بنده جایز نمی‌دانم که در حوزه رفتاری داشته باشم که مخالف با رفتار شما باشد، شما رئیس حوزه هستید و باید احترام شما حفظ و امر شما امر ولایتی است که باید اطاعت شود من مخالفت با شما را جایز نمی‌دانم و سبب شق عصای مسلمین می‌شود.

آیت الله مصباح یزدی در ادامه گفت: علامه در ادامه نامه می‌نویسد اگر تشخیص خود من باشد این دو درس واجب شرعی است که باید بگویم اما اگر شما نهی بفرمایید تعطیل می‌کنم و حجت من نهی شما است، منتظرم تا شما پاسخ دهید، با توجه به این علامه چند روز درس خود به ویژه اسفار را تعطیل کردند.

وی افزود: مرحوم آقای بروجردی شخصی را خدمت مرحوم آقای طباطبائی فرستادند و گفتند که هرچه شما وظیفه می‌دانید عمل کنید که ایشان مجدداً درس را آغاز کرد، این روش که یک نفر وارد حوزه شود و فکر کند که چه وظیفه‌ای دارد و مبادا تکلیف واجبی داشته باشد و ترک شود حال کسی خوشش بیاید یا نیاید این طرز فکر را بنده در کمتر کسی مشاهده کردم و غالباً تحت شرایط اتفاقی در مسیری افتادند و آن را دنبال کردند.

وی عنوان کرد: از روش مرحوم علامه باید درس بگیریم و نیازهای جامعه را بررسی کنیم، آن روز آنچه چشمگیر به شمار می‌رود انتشار افکار مارکسیستی بود که مرحوم آقای مطهری اصول فلسفه و روش رئالیسم را نوشتند و بعد بحث‌ها را ادامه دادند، این گونه افراد باید در حوزه تربیت شوند تا پاسخگوی شبهات الحادی و کفر آمیز باشند.

رئیس مؤسسه امام خمینی(ره) خاطرنشان کرد: این شبهات مخصوص کشور ما نیست و ما نسبت به مسلمانان دیگر کشورها وظیفه داریم به ویژه وقتی که دست به طرف حوزه قم دراز و التماس می‌کنند که کتاب‌هایی تألیف و برای پاسخ به شبهات در کشورها استفاده شود؛ کسانی که ذوق برنامه ریزی دارند و دور اندیش هستند باید اتاق فکری تشکیل دهند و بررسی کنند و برای آینده حوزه برنامه‌ای سنجیده در نظر بگیرند ولو این که امروز قابل عمل نباشد، ضعف‌هایی در برخی درس‌ها هست که باید جبران شود، اگر برخی چیزها در حوزه نیست اما ضرورت دارد باید بگردیم راهش را پیدا کنیم تا درسش شروع شود و راهی برای پاسخگوئی به شبهات شوند.

وی اضافه کرد: کسانی باید از حوزه فارغ التحصیل و به جامعه تحویل داده شوند که نیازهای اسلام را در این عصر هم در جهت اثباتی مانند اثبات عقاید و هم در جهت سلبی مانند ابطال شبهات باید بیان شود.